

mládeže projekt a realizovali výzkum *Socialistické uvědomění a společensko-politické aktivity mládeže a pracujících*. Jedná se o široce koncipovaný výzkum k problematice socialistického uvědomění, společensko-politických aktivit a účasti na řízení pracujících a mládeže. Výsledky z tohoto výzkumu byly využity při řešení HÚ VIII-10-2.

V průběhu své existence se odbor pro výzkum mládeže podílel na zpracování řady podkladových materiálů a expertiz pro orgány společenské decise. Společně s ÚV SSM zajišťuje stálý seminář rady stěžejního směru SPZV, jehož hlavním úkolem je navázání užšího dialogu mezi představiteli společenské praxe a zástupci vědecko-výzkumné fronty. Pracovníci odboru publikovali v minulých letech výsledky své práce jak v odborném, tak denním tisku.

V rámci své činnosti odbor koordinuje řešení tří dílčích úkolů. Jako součást DÚ VIII-10-2/3 *Sociálně politická aktivita mládeže jako faktor přeměn sociální struktury mládeže*, jehož řešitelským pracovištěm je ÚPS SSM, byl realizován výzkum *Společensko-politické aktivity mládeže* na souboru 2500 respondentů. Závěrečná zpráva DÚ VIII-10-2/4 *Kulturní život mládeže v podmínkách budování rozvinuté socialistické společnosti*, kterou zpracovalo řešitelské pracoviště na filozofické fakultě UK, přinesla na základě rozboru velkého množství podkladových materiálů i výsledků empirických výzkumů řadu nových poznatků o kulturním životě mladých lidí v ČSSR. Řešitelský kolektiv Společenskovědního ústavu SAV Košice vypracoval v roce 1984 předběžnou variantu teoreticko-analytického podkladového materiálu DÚ VIII-10-2/5 *Závažné aspekty společenského vědomí učňovské mládeže jako faktory přeměn její sociální struktury*. Autoři na základě empirických materiálů analyzovali světonázor, hodnotové orientace, životní plány a postoje učňovské mládeže.

Úkoly, na jejichž plnění se v nadcházejícím období bude podílet odbor pro výzkum mládeže naznačují, že kromě nutnosti získávat a zpracovávat poznatky o současné mládeži bude třeba budovat ucelenou teorii mládeže — včetně aparátu pojmů a kategorií —, uplatnit náročnější metodologické postupy, postihnout procesuální stránku sociálních jevů a co nejširším zobecněním výsledků výzkumné práce s kvalifikovanými náměty, doporučeními a závěry posloužit společenské praxi. Z tohoto hlediska je proto nutné zvyšovat nároky na rozsah a zejména na kvalitu spolupráce všech pracovišť zabývajících se problematikou mládeže nejen v rámci ČSSR, ale i v mezinárodním měřítku. Nutnost prohloubit a zintenzívnit teoreticko-výzkumný zájem o mladou generaci klade zvýšené nároky na všechna společenskovědní pracoviště zabývajících se touto problematikou, odbor pro výzkum mládeže ÚFS ČSAV nevyjímaje.

Hana Navarová

Vědecko-výzkumná práce v Ústavech marxismu-leninismu UK a ČVUT

Mezi sociologická pracoviště, kde má výzkum mládeže již svoji tradici a nezastupitelné místo, patří i ústavy marxismu-leninismu našich největších vysokých škol — Ústav marxismu-leninismu Univerzity Karlovy a Ústav marxismu-leninismu Českého vysokého učení technického v Praze.

Obě pracoviště, jak Středisko komunistické výchovy ŮML UK (dříve SMS ŮML UK) tak i ŮML ČVUT mají stejný objekt výzkumu — vysokoškolskou mládež, proto je jen samozřejmé, že v úsilí o splnění úkolů a dosažení vytčených cílů nepostupují izolovaně. Pracovníci obou ústavů představují podstatnou část řešitelské kapacity v rámci HÚ VIII-10-3 *Formování mladé inteligence pro život a práci v rozvinuté socialistické společnosti*. O výsledcích jejich spolupráce může mimo jiné vypovídat i skutečnost, že se letos konal již dvanáctý ročník tematického semináře *Úloha vysoké školy při výchově mladé socialistické inteligence*. V organizaci těchto seminářů se obě instituce střídají a k účasti jsou přizváni i pracovníci dalších výzkumných pracovišť a zástupci společenské praxe a decizní sféry. Tato setkání se stávají místem prezentace dílčích výsledků úkolů státního i resortního plánu a v poslední době se zaměřují především na otázky zkvalitnění teoretických i metodologických aspektů řešení těchto úkolů.

Hlavním předmětem výzkumného zaměření Ústavu marxismu-leninismu ČVUT se v období let 1981—1985 stal proces zapojení mladé inteligence do praxe se zvláštním zřetelem k absolventům vysokých škol technických.

V letech 1978—1983 byl v této souvislosti realizován výzkum (s mezinárodní účastí) zapojení absolventů vybraných vysokých škol, resp. fakult, do společenské praxe. První etapa (1978) se vztahovala k závěrečné fázi vysokoškolského studia — k problematice přípravy a připravenosti přechodu do zaměstnání, druhá etapa (1980) se týkala vlastního přechodu absolventů do zaměstnání, šetřeno po více než jednoroč-

ním působení v praxi). Třetí etapa (1983) zahrnovala další fázi postupné přeměny absolventa ve vysoce kvalifikovaného pracovníka, a to zhruba po více než čtyřletém působení v praxi. Výzkum byl uskutečněn na stejném panelu respondentů a jeho význam pro společenskou praxi je umocněn i tím, že navazoval na výzkum *Proces formování profilu studentů a absolventů vysokých škol technických v ČSR* provedený v letech 1973–1979.

V roce 1984 byl ve spolupráci se Střediskem komunistické výchovy ŮML UK realizován výzkum ve čtyřech závodech jedné VHJ. Obsahově byl zaměřen na problematiku práce, vzdělání a kvalifikace, dalšího vzdělávání atd. Výběrový soubor tvořila skupina technickohospodářských pracovníků se středoškolským i vysokoškolským vzděláním a skupina dělníků.

Podobně, jako je tomu u ŮML ČVUT, je velkou devizou v práci SKV ŮML UK kontinuita, která umožňuje prohlubovat zkoumání osobnosti studentů vysoké školy. Tato skutečnost se projevila i při zpracování systematické studie, která byla průběžným výsledkem řešení již uvedeného hlavního úkolu státního plánu VIII-10-3. Cílem této studie bylo podat relativně ucelený výklad mechanismů sociálního a profesionálního formování osobnosti mladé socialistické inteligence a poskytnout společenské praxi syntetický pohled na zkoumanou problematiku.

V celkovém zaměření zmíněné studie byla úloha vysoké školy sledována především v návaznosti na koncipování systému komunistické výchovy na vysokých školách a zároveň i v rovině rozvoje některých oblastí aktivit studentů. Zvolený přístup se však neomezil jen na bezprostřední, respektive přímý vliv vysoké školy, ve smyslu jejího sociokulturního prostředí a požadavků spojených s plněním studijních i dalších povinností širší povahy. Konkrétní vysoká škola, respektive fakulta, byla v jistém smyslu chápána jako ukazatel syntetického charakteru spojující působení sociální minulosti i sociální přítomnosti. Jinými slovy, podíl vysoké školy, respektive fakulty při přípravě mladé socialistické inteligence byl analyzován v kontextu procesů sociální a profesionální reprodukce inteligence. Tento metodologický princip považujeme za nezbytný nejen pro vymezení hranic výchovného prostoru vysoké školy jako takové, ale i pro stanovení specifík konkrétních fakult.

Otázky sociálního rozvoje studentů vysokých škol a utváření jejich osobnosti byly řešeny v návaznosti na koncipování systému komunistické výchovy na vysokých školách. Vědecko-výzkumná práce byla orientována nejen na teoreticko-metodologické principy tohoto systému, ale i na zcela praktické stránky využití získaných poznatků ve výchovné práci. Zvýšená pozornost byla věnována otázkám světonázorové výchovy, a to i v rámci výuky odborných předmětů, a metodice zpracování cyklických plánů komunistické výchovy. Tato témata byla součástí aplikovaného výzkumného programu, který byl řešen v rámci resortního plánu výzkumu MŠ ČSR, jehož jeden z hlavních úkolů byl koordinován a řešen na ŮML UK (Sociálně politické výzkumy studentů, absolventů a učitelů vysokých škol).

Propojení výsledků hlavního úkolu VIII-10-3 s poznatky resortního výzkumu umožnilo bezprostřední návaznost rovin základního a aplikovaného výzkumu a příznivě se projevilo nejen při prohloubení vědeckého poznání, ale i při využívání výsledků vědecké práce ve výchovně vzdělávacím procesu na vysokých školách.

Pavol Machalický

Centrum informací o studiu na ČVUT

Období konce šedesátých let je i obdobím renezanace školského a psychologického poradenství. Slova renezanace zde užívám proto, že vývoj tohoto poradenství, jehož kořeny sahají do počátků třicátých let, byl na několik desetiletí přerušen. Počátkem třicátých let přišel J. Stavěl (1) s myšlenkou vybudování psychologické služby, jež by pomáhala při volbě povolání. Těto službě mělo předcházet poradenství školské, chápáné jako pomoc při volbě učebního typu školy, určité linie vzdělávání. J. Stavěl zdůrazňoval nezbytnost spojení poradenství a vedení, spojení, které by překonalo tradiční psychologické služby a zabezpečilo spolupráci rodiny, školy, institucí pracovního zapojení a sociálního zabezpečení. Cílem jím koncipované poradenské služby

(1) Stavěl, J.: *Psychotechnický ústav a Ústředná poradna povolání na Slovensku*. Bratislava, 1932.

Stavěl, J.: *Poradenství při volbě povolání*. In: *Encyklopedie výkonnosti*. Část I. Praha, 1932.